

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului

Interzicerea expulzărilor colective
de străini

Actualizat la 28 februarie 2025

Întocmit de Grefă. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest ghid, în format tipărit sau electronic, să completeze formularul de contact [cerere de reproducere sau republicare a unei traduceri](#), pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații referitoare la traducerea ghidurilor privind jurisprudența, vă rugăm consultați lista [Traduceri în curs](#).

Textul original al acestui ghid este redactat în limba engleză. Este actualizat periodic, data cea mai recentă fiind 28 februarie 2025. Acesta poate suferi modificări de formă.

Ghidurile privind jurisprudența pot fi descărcate de la adresa <https://ks.echr.coe.int>. Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să vizitați contul de X al Curții https://x.com/ECHR_CEDH.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2025

Cuprins

În atenția cititorilor.....	4
I. Originile și scopul articolului	5
II. Noțiunea de „expulzare colectivă”	5
III. Exemple de expulzări colective.....	9
IV. Exemple de măsuri care nu reprezintă expulzări colective.....	11
V. Cu privire la relația cu art. 13 din Convenție.....	13
Lista cauzelor citate	14

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind Convenția publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”) cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de aceasta. Acest ghid analizează și rezumă jurisprudența referitoare la art. 4 din Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”). Cititorii vor găsi aici principiile-cheie dezvoltate în acest domeniu, precum și precedentele relevante.

Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente.*

Hotărârile și deciziile Curții nu doar soluționează cauzele cu care a fost sesizată, ci servesc, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției, contribuind astfel la respectarea, de către state, a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, pct. 154, 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25 și, mai recent, *Jerónovičs împotriva Letoniei* (MC), nr. 44898/10, pct. 109, 5 iulie 2016].

Scopul sistemului instituit de Convenție este să identifice probleme care țin de politici publice în interesul general, ridicând astfel standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența la comunitatea statelor care sunt părți la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), pct. 89, nr. 30078/06, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu impune „o responsabilitate comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul intern într-un mod care să asigure efectul deplin al drepturilor și libertăților definite în Convenție și în protocoalele la aceasta [*Grzeđa împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

Prezentul ghid include referiri la cuvintele-cheie din fiecare articol citat din Convenție sau din protocoalele sale adiționale. Problemele juridice abordate în fiecare cauză sunt sintetizate într-o [Listă de cuvinte-cheie](#), alese dintr-un tezaur cuprinzând termeni extrași (în cea mai mare parte) direct din textul Convenției și din protocoalele sale.

[Baza de date HUDOC](#) a jurisprudenței Curții permite căutarea după cuvinte-cheie. Căutarea după aceste cuvinte-cheie permite găsirea unui grup de documente cu un conținut juridic similar (motivarea și concluziile Curții din fiecare cauză sunt rezumate prin cuvinte-cheie). Cuvintele-cheie pentru fiecare cauză sunt disponibile în fila Detalii cauze, în baza de date HUDOC. Pentru mai multe informații privind baza de date HUDOC și cuvintele-cheie, consultați [Manualul de utilizare a HUDOC](#).

* Jurisprudența citată poate fi în una sau în ambele limbi oficiale (engleză și franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*).

Art. 4 din Protocolul nr. 4 – Interzicerea expulzărilor colective de străini

„Expulzările colective de străini sunt interzise.”

Cuvinte-cheie HUDOC

Interzicerea expulzărilor colective de străini (P4-4)

I. Originile și scopul articolului

1. La momentul redactării Protocolului nr. 4, în 1963, acesta era primul tratat internațional care aborda expulzările colective. Raportul explicativ la acesta arată că scopul art. 4 era acela de a interzice în mod oficial „expulzările colective de străini precum cele care fac obiectul istoriei recente”. Prin urmare, „se căzuse de acord că adoptarea [art. 4] și a primului paragraf de la art. 3 (interzicerea expulzării propriilor cetățeni) nu poate fi în niciun mod interpretată ca justificând în orice mod măsuri de expulzare colectivă care au putut fi luate în trecut” [*Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 174].

2. Scopul principal al articolului este să împiedice statele să poată îndepărta un anumit număr de străini fără a examina situația lor personală și, în consecință, fără a le permite să își susțină argumentele împotriva măsurii luate de autoritatea competentă (*ibid.*, pct. 177).

II. Noțiunea de „expulzare colectivă”

3. „Expulzarea colectivă” trebuie înțeleasă ca fiind „orice măsură de constrângere a străinilor, ca grup, să părăsească o țară, cu excepția cazului în care o astfel de măsură este luată pe baza unei examinări rezonabile și obiective a cazului special al fiecărui străin individual din grup” [*Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), 2016, pct. 237; *Georgia împotriva Rusiei (I)* (MC), pct. 167; *Andric împotriva Suediei* (dec.), 1999; *Čonka împotriva Belgiei*, 2002, pct. 59; *Sultani împotriva Franței*, pct. 81; și deciziile Comisiei *Becker împotriva Danemarcei*, 1975; *K.G. împotriva Germaniei*, 1977; *O. și alții împotriva Luxemburgului*, 1978; *Alibaks și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1988; *Tahiri împotriva Suediei*, 1995]. Faptul că mai mulți străini primesc decizii similare nu duce la concluzia că există o „expulzare colectivă” atunci când fiecărei persoane în cauză i s-a dat posibilitatea să aducă în mod individual argumente împotriva expulzării sale în fața autorităților competente [*Alibaks și alții împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei din 16 decembrie 1988; *Andric împotriva Suediei* (dec.), 1999; *Sultani împotriva Franței*, 2007, pct. 81]. Aceasta nu înseamnă, totuși, că în situațiile în care existase o examinare rezonabilă și obiectivă a cazului special al fiecărui individ „contextul executării ordinelor de expulzare nu mai joacă un rol în stabilirea faptului dacă a fost respectat art. 4 din Protocolul nr. 4” (*Čonka împotriva Belgiei*, 2002, pct. 59). Pentru ca o expulzare să fie considerată prin natura sa „colectivă” nu există cerințe precum numărul minim de persoane afectate sau apartenența la un anumit grup [*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, pct. 193-199]. Plângerile în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 4 pot fi formulate de o singură persoană care susține că a făcut parte dintr-un grup expulzat colectiv (a se vedea, de exemplu, *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021).

4. Întrucât, în mod tradițional, majoritatea cauzelor cu care au fost sesizate organele Convenției în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 4 implicau străini aflați deja pe teritoriul statului pârât [*K.G. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei din 1 martie 1977; *Andric împotriva Suediei* (dec.), 1999; *Čonka împotriva Belgiei*, 2002], în ultimii ani Curtea a soluționat un număr de cauze în care guvernele pârâte au

contestat aplicabilitatea art. 4 din Protocolul nr. 4, uneori în legătură cu obiecția că străinii nu se încadrau în jurisdicția lor în sensul art. 1 din Convenție.

5. *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), 2012, privea interceptarea pe marea liberă și transferarea („push-back”) migraților în Libia de către autoritățile italiene. Curtea trebuia să considere dacă art. 4 din Protocolul nr. 4 se aplica atunci când îndepărtarea avea loc în afara teritoriului național, și anume în marea liberă. Curtea a considerat că nici textul și nici *travaux préparatoires* (lucrările pregătitoare) la Convenție nu exclud aplicarea extrateritorială a acestei dispoziții. Potrivit celor care au redactat Protocolul nr. 4, cuvântul „expulzare” trebuie interpretat „cu sensul generic din uzul actual (a îndepărta dintr-un loc)”. Mai mult, dacă art. 4 din Protocolul nr. 4 s-ar aplica numai expulzărilor colective de pe teritoriul național al statelor părți la Convenție, o componentă considerabilă a modelelor migratorii contemporane nu ar intra în sfera de aplicare a acestei dispoziții, iar migranții sosiți pe mare, adesea punându-și viața în pericol și nereușind să ajungă la frontierele unui stat, nu ar avea dreptul de a le fi examinată situația personală înainte de a fi expulzați, spre deosebire de cei sosiți pe uscat. Noțiunea de expulzare, ca și conceptul de „jurisdicție”, este în mod clar mai ales teritorială. Cu toate acestea, în cazul în care Curtea a constatat că un stat și-a exercitat, în mod excepțional, jurisdicția în afara teritoriului său național, ar putea accepta că exercitarea jurisdicției extrateritoriale de către statul respectiv a luat forma unei expulzări colective. De asemenea, Curtea a reiterat că natura specială a mediului maritim nu face din acesta un domeniu în afara legii. Prin urmare, a concluzionat că îndepărtarea străinilor efectuată în contextul interceptării în largul mării de către autoritățile unui stat în exercitarea autorității lor suverane, care are ca efect împiedicarea migranților de a ajunge la frontierele unui stat sau chiar returnarea în alt stat, constituie o exercitare a jurisdicției care angajează răspunderea statului în discuție în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 4 (*ibid.*, pct. 169-182).

6. În *Sharifi și alții împotriva Italiei și a Greciei*, care privea interceptarea și expulzarea imediată în Grecia a migraților care se îmbarcaseră clandestin pentru Italia și ajunseseră în portul italian Ancona, Curtea a respins excepția preliminară ridicată de Guvern că art. 4 din Protocolul nr. 4 nu era aplicabil *ratione materiae* și a considerat că nu era necesar să stabilească dacă reclamanții fuseseră returnați după sosirea pe teritoriul italian sau anterior, întrucât dispoziția se aplica, în orice caz, ambelor situații (*ibid.*, pct. 210-213).

7. În *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), 2016, guvernul italian a subliniat că procedura aplicată reclamanților era clasificată în dreptul intern ca fiind „refuzul intrării și îndepărtare” și nu ca „expulzare”. Cu toate acestea, Curtea nu a văzut niciun motiv pentru a se abate de la definiția stabilită anterior și a remarcat că nu exista nicio îndoială că reclamanții, care fuseseră pe teritoriul italian (într-un centru de primire pe insula Lampedusa și transferați ulterior pe nave ancorate în portul Palermo), fuseseră îndepărtați din statul respectiv și returnați în Tunisia împotriva voinței acestora, ceea ce constituia prin urmare o „expulzare” în sensul art. 4 din Protocolul nr. 4 (*ibid.*, pct. 243-244).

8. În *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, Curtea a fost sesizată pentru prima dată cu soluționarea problemei dacă art. 4 din Protocolul nr. 4 este aplicabil la returnarea imediată și forțată a străinilor de la o frontieră terestră, după încercarea unui mare număr de migranți de a trece acea frontieră în mod neautorizat și în masă. După ce a afirmat că evenimentele care au avut loc la gardurile de la frontiera terestră Melilla se încadrau în „jurisdicția” Spaniei în sensul art. 1, Curtea a examinat dacă prin conceptul de „expulzare” astfel cum era folosit la art. 4 din Protocolul nr. 4 era acoperită și neadmiterea străinilor la frontiera terestră a unui stat contractant, care în același timp poate fi o frontieră externă a zonei Schengen. Curtea a constatat că acele considerații care au stat la baza hotărârilor sale privind reclamanții care încercaseră să intre pe teritoriul unui stat pe mare erau la fel de relevante în ceea ce privește îndepărtările forțate de pe teritoriul unui stat în contextul încercării de a trece o frontieră națională terestră și că nu exista niciun motiv pentru a adopta o interpretare diferită a termenului „expulzare” în cel de-al doilea scenariu. Termenul „expulzare” trebuie astfel să fie interpretat în mod autonom și se referă la orice îndepărtare forțată a unui străin de pe teritoriul unui stat, indiferent de legalitatea șederii persoanei, de timpul petrecut de aceasta pe teritoriu, de locul în care a fost reținută, de statutul de migrant sau de solicitant de azil sau de comportamentul

avut la trecerea frontierei. Termenul are același sens ca în contextul art. 3 din Convenție. Ambele dispoziții vizează orice situație care intră în competența unui stat contractant, inclusiv situațiile sau momentele în care autoritățile statului în discuție nu au examinat încă existența motivelor pentru care persoanele vizate solicită protecția în temeiul acestor dispoziții (*ibid.*, pct. 166-188). În speță, reclamantul fusese îndepărtat de pe teritoriul spaniol și returnat cu forța în Maroc, împotriva voinței acestora și încătușat, de către membri ai *Guardia Civil*, ceea ce era o „expulzare” în sensul art. 4 din Protocolul nr. 4.

9. În *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021, Curtea a constatat că autoritățile supuseseră reclamantul la o „expulzare” în sensul art. 4 din Protocolul nr. 4 prin îndepărtarea sa dincolo de gardul de la frontiera statului pârât, și anume pe o fâșie de teren între gardul de la frontieră și frontiera propriu-zisă dintre Ungaria și Serbia, aparținând teritoriului statului pârât. Aceasta a avut în vedere faptul că fâșia îngustă de teren din afara gardului de frontieră până unde fusese escortat reclamantul avea doar un scop tehnic legat de managementul frontierei, că nu exista infrastructură pe acea fâșie de teren, că – pentru a intra legal în Ungaria – migranții deportați trebuiau să meargă într-una din zonele de tranzit, ceea ce în mod normal implica traversarea Serbiei, și că reclamantul a fost direcționat spre Serbia de polițiști unguri. Măsura aplicată reclamantului avea ca scop, și a dus la, îndepărtarea sa de pe teritoriul Ungariei (*ibid.*, pct. 45-52).

10. Nu va exista o încălcare a art. 4 din Protocolul nr. 4 în cazul în care lipsa unei decizii de expulzare luate în mod individual este consecința comportamentului culpabil al solicitantului. De exemplu, în *Berisha și Haljiti împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (dec.), 2005, reclamantul au urmat o procedură comună de azil și au primit astfel o unică decizie comună, iar în *Dritsas și alții împotriva Italiei* (dec.), 2011, reclamantul au refuzat să facă dovada actelor de identitate la poliție, iar aceasta din urmă nu a putut, prin urmare, redacta ordinele de expulzare pe numele reclamantilor. În *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, Curtea a clarificat faptul că acest principiu se aplică și atunci când persoanele trec o frontieră terestră în mod neautorizat și sunt expulzate sumar („push-back”). De atunci Curtea a judecat un număr de cauze în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 4 privind transferările sumare și scenarii în legătură cu acestea și a făcut distincția între situațiile de fapt și testele relevante de aplicat.¹

11. În *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, pct. 201 și 209-211, Curtea a stabilit un criteriu cu două nivele pentru a stabili conformitatea cu art. 4 din Protocolul nr. 4 în cauzele în care persoanele trec o frontieră terestră în mod neautorizat și sunt expulzate sumar, test aplicat în toate cauzele ulterioare care prezentau același scenariu (a se vedea *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021, pct. 59 *et seq.*; și *M.H. și alții împotriva Croației*, 2021, pct. 294 *et seq.*; *A.A. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2022, pct. 112-123): În primul rând, trebuie să se ia în considerare dacă statul a asigurat un acces real și efectiv la mijloace de intrare legală, în special proceduri la frontieră care să permită tuturor persoanelor care se confruntă cu persecuția să depună o cerere de protecție, bazată în special pe art. 3, în condiții care să asigure procesarea cererii cu respectarea normelor internaționale, inclusiv Convenția. În al doilea rând, atunci când statul a asigurat accesul, dar reclamantul nu a făcut uz de acesta, trebuie văzut dacă existau motive concludente pentru a nu o face, bazate pe fapte obiective pentru care erau responsabile statele. Lipsa unor astfel de motive concludente care să împiedice folosirea acestor proceduri poate duce la considerarea acestuia ca fiind urmarea comportamentului avut de reclamant, ceea ce ar justifica absența unei identificări individuale.

12. Sarcina probei pentru a demonstra că reclamantul au avut un acces real și efectiv la procedurile de intrare legală revine statului pârât și toate cauzele soluționate, prin urmare, au privit chestiunea dacă statul și-a îndeplinit această sarcină a probei (locul punctelor de trecere a frontierei, modalitățile de formulare a cererilor acolo, disponibilitatea interpreților/a asistenței juridice care să permită solicitanților de azil să fie informați despre drepturile lor și informații care să demonstreze că cererile

¹ Astfel de cauze pot genera și probleme în temeiul art. 3 din Convenție și/sau art. 13 coroborat cu art. 3 din Convenție. A se vedea și [Ghid de jurisprudență privind imigrația](#).

au fost într-adevăr făcute la acele puncte de frontieră: a se compara *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, pct. 212-217, *A.A. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2022, pct. 116-122, și pentru contrast *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021, pct. 63-67; *M.H. și alții împotriva Croației*, 2021, pct. 295-304. În *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, Curtea a constatat cu probele din partea guvernului pârât că reclamanții au avut un acces real și efectiv la o procedură de intrare legală, în special posibilitatea de a depune cereri de azil la punctul de trecere a frontierei Beni Enzar, așa cum au făcut anterior alți indivizi. Curtea a ajuns la o concluzie similară în *A.A. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2022. Dimpotrivă, în *M.H. și alții împotriva Croației*, 2021, guvernul pârât nu a oferit informații specifice despre procedurile de azil la frontiera cu Serbia la un moment dat, precum locul punctelor de trecere a frontierei, modalitățile de formulare a cererilor acolo, disponibilitatea interpreților și a asistenței juridice și informații care să demonstreze că cererile au fost într-adevăr făcute la acele puncte de frontieră, ceea ce a dus la concluzia Curții că nu era în măsură să examineze dacă calea legală, menționată de guvern indicând dispozițiile legislative, a fost într-adevăr și efectiv accesibilă reclamanților. În *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021, Curtea a constatat că reclamantul nu avusese acces real și efectiv la un mijloc de a intra legal, Curtea a considerat că singurele posibilități de a intra legal în Ungaria (două zone de tranzit) erau situate la o depărtare de 40 km sau mai mult, că accesul la acestea era limitat (admitere limitată la 15 solicitanți de protecție internațională per zonă de tranzit pe zi și cerința de a se înscrie în prealabil pe lista de așteptare, la care reclamantul, fiind celibatar, nu avusese sau nu ar fi avut acces) și că nu exista o procedură formală însoțită de garanții adecvate care să guverneze admiterea. O viză de intrare condiționată de cerințe financiare și de altă natură nu constituie un mijloc real și efectiv de a intra legal pentru persoanele care încearcă să solicite azil (*M.A. și Z.R. împotriva Ciprului*, 2024, pct. 118).

13. În cazul în care migranții au intrat pe teritoriul statului pârât în mod neautorizat și, în urma reținerii lor în apropierea frontierei, li s-a oferit acces la un mijloc legal de intrare prin procedura de frontieră adecvată, Curtea nu a aplicat dublul test menționat anterior, ci a evaluat – pentru a stabili dacă expulzarea era de natură „colectivă” – dacă persoanelor li s-a oferit, înainte de adoptarea ordinelor de expulzare, posibilitatea efectivă de a prezenta argumente împotriva înlăturării lor și dacă au existat suficiente garanții pentru a demonstra că circumstanțele lor personale fuseseră luate în considerare cu adevărat și individual (*Asady și alții împotriva Slovaciei*, 2020, pct. 62). Un astfel de test este, în esență, similar celui aplicat persoanelor care se prezintă la un punct de intrare legală, precum un punct de control la frontieră [a se vedea *M.K. și alții împotriva Poloniei*, 2020, pct. 204-211; *D.A. și alții împotriva Poloniei*, 2021, pct. 81-84, *M.A. și alții împotriva Letoniei* (dec.), 2022, pct. 67-69, și *Sherov și alții împotriva Poloniei*, 2024, pct. 59-61] sau pe un aeroport (a se vedea *S.S. și alții împotriva Ungariei*, 2023, pct. 48-51, în care Curtea a considerat că nu absolvea autoritățile de obligația care le revine în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 4 faptul că inițial reclamanții au intenționat să intre pe teritoriul statului pârât folosind documente falsificate). Dacă cerințele acestui test sunt îndeplinite este o chestiune de fapt, care trebuie stabilită ținând seama, în măsura pertinentei într-o cauză dată, de probe suplimentare furnizate de părți, inclusiv cele dacă procesul de identificare a fost efectuat și în ce condiții (dacă persoanele erau pregătite să efectueze audieri, dacă au fost oferite informații, într-o limbă înțeleasă de persoanele în cauză, despre posibilitatea de a depune o cerere de azil și de a solicita asistență juridică, dacă interpreții erau prezenți și dacă persoanele în cauză au fost în măsură, în practică, să consulte avocați și să depună cereri de azil), ca și de rapoartele independente (*Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), 2012, pct. 185; *Sharifi și alții împotriva Italiei și Greciei*, 2014, pct. 214-225; *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), 2016, pct. 245-254; *Asady și alții împotriva Slovaciei*, 2020, pct. 63-71; *M.K. și alții împotriva Poloniei*, 2020, pct. 206-210; *D.A. și alții împotriva Poloniei*, 2021, pct. 81-83; *M.A. și alții împotriva Letoniei* (dec.), 2022, pct. 67-69).

14. În contextul art. 4 din Protocolul nr. 4, situația juridică a minorilor este legată de cea a adulților care îi însoțesc, în sensul că cerințele art. 4 din Protocolul nr. 4 pot fi îndeplinite dacă respectivul adult putea prezenta, în mod relevant și eficient, argumentele împotriva expulzării lor comune (*Moustahi împotriva Franței*, 2020, pct. 134-135).

15. În *M.D. și alții împotriva Ungariei*, 2024, Curtea a abordat situația în care statul pârât a susținut că reclamantii părăsiseră voluntar țara și a constatat că, chiar presupunând că se putea renunța la dreptul protejat în temeiul art. 4 din Protocolul nr. 4, cerințele efective ale renunțării nu erau îndeplinite, în orice caz, și că reclamantii fuseseră supuși „expulzării” (pct. 30-48).

III. Exemple de expulzări colective

16. Curtea a constatat o încălcare a art. 4 din Protocolul nr. 4, în primul rând, în spețe în care persoanele vizate pentru expulzare erau de aceeași origine [familii de romi din Slovacia în *Čonka împotriva Belgiei*, 2002, *Georgia împotriva Rusiei (I)* (MC), 2014, și resortisanți georgieni în *Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016 și *Berdzenishvili și alții împotriva Rusiei*, 2016]. A constatat încălcări ale acestei dispoziții, în al doilea rând, în spețe privind returnarea unui grup întreg de persoane (migranți și solicitanți de azil) fără a se verifica în mod adecvat identitățile individuale ale membrilor grupului [*Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), 2012; *Sharifi și alții împotriva Italiei și a Greciei*, 2014; *M.K. și alții împotriva Poloniei*, 2020; *D.A. și alții împotriva Poloniei*, 2021; *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021; *M.H. și alții împotriva Croației*, 2021; *Moustahi împotriva Franței*, 2020].

17. În *Čonka împotriva Belgiei*, 2002, reclamantii au fost expulzați doar pe baza faptului că șederea lor în Belgia depășise trei luni, iar ordinele nu cuprindeau nicio trimitere la cererea lor de azil sau la decizii cu privire la această problemă. În aceste condiții și având în vedere numărul mare de persoane cu aceeași origine care au suferit aceeași soartă ca reclamantii, Curtea a considerat că procedura urmată nu era de natură să înlăture orice îndoială că exista posibilitatea ca expulzarea să fi fost una colectivă. Îndoiala era întărită de o serie de factori: în primul rând, anterior expulzării reclamantilor, autoritățile politice vizate anunțaseră că vor avea loc operațiuni de acest fel și dăduseră instrucțiuni autorității competente pentru a le pune în aplicare; în al doilea rând, toți străinii în cauză fuseseră obligați să ajungă la secția de poliție în același timp; în al treilea rând, ordinele de părăsire a teritoriului și de arestare care le-au fost comunicate erau redactate în termeni identici; în al patrulea rând, străinilor le fusese foarte dificil să contacteze un avocat; în ultimul rând, procedura de azil nu a fost finalizată. Pe scurt, în nicio etapă din perioada dintre notificarea străinilor de a ajunge la secția de poliție și expulzarea lor procedura nu oferise suficiente garanții care să demonstreze că situația personală a fiecăreia dintre persoanele în cauză a fost luată în considerare în mod real și individual. În concluzie, a fost încălcat art. 4 din Protocolul nr. 4 (*ibid.*, pct. 59-63).

18. În *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), 2012, transferul reclamantilor (cetățeni somalezi și eritreeni) în Libia a fost efectuat fără o examinare a fiecărei situații individuale. Nu fusese efectuată nicio procedură de identificare de către autoritățile italiene, care i-au imbarcat pur și simplu pe reclamantii și apoi i-au debarcat în Libia. În plus, personalul de la bordul navelor militare nu era format pentru a efectua interviuri individuale și nu era asistat de interpreți sau de avocați. Curtea a concluzionat că îndepărtarea reclamantilor a fost de natură colectivă și a încălcat art. 4 din Protocolul nr. 4 (*ibid.*, pct. 185-186). Curtea a ajuns la o concluzie similară în *M.A. și Z.R. împotriva Ciprului*, 2024, în care reclamantii, de cetățenie siriană, fuseseră interceptați de garda de coastă cipriotă în apele teritoriale cipriote și îndepărtați în mod sumar în Liban (pct. 115-119).

19. *Georgia împotriva Rusiei (I)* (MC), 2014, se referea la ordinele instanțelor din Rusia de expulzare a mii de resortisanți georgieni. Curtea a reținut că, deși pentru fiecare resortisant georgian a fost pronunțată o hotărâre judecătorească, desfășurarea procedurilor de expulzare în perioada respectivă (septembrie 2006-ianuarie 2007) și numărul de resortisanți georgieni expulzați făceau imposibilă examinarea rezonabilă și obiectivă a cazului specific al fiecărei persoane. Mai mult, Rusia implementase politici coordonate de arestare, reținere și expulzare a resortisanților georgieni. Deși Curtea nu pune la îndoială dreptul statelor de a institui propriile politici în domeniul imigrației, problemele legate de gestionarea fluxurilor migratorii nu pot justifica recurgerea la practici incompatibile cu Convenția. Curtea a concluzionat că expulzările de resortisanți georgieni nu fuseseră

efectuate pe baza examinării rezonabile și obiective a cazului specific al fiecărei persoane și că aceasta reprezenta o practică administrativă de încălcare a art. 4 din Protocolul nr. 4 (*ibid.*, pct. 171-178).

20. Cauza *Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016, privea expulzarea de pe teritoriul rus a unei femei georgiene cu sarcină avansată, însoțită de cei patru copii ai săi de vârstă mică. Curtea a constatat o încălcare în cazul mamei, pentru că i se aplicase practica administrativă de expulzare a resortisanților georgieni în toamna anului 2006, fără o examinare adecvată a cazurilor individuale (pct. 71). Curtea a ajuns la aceeași concluzie în cauza *Berdzenishvili și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 83-84, cu privire la 14 resortisanți georgieni a căror expulzare a fost dispusă de instanțe interne în același timp.

21. În *Sharifi și alții împotriva Italiei și a Greciei*, Italia expulzase anumite persoane (resortisanți afgani) în Grecia, susținând totodată că doar Grecia avea jurisdicție în temeiul sistemului Dublin (care servește la determinarea statului membru al Uniunii Europene responsabil de examinarea unei cereri de azil depuse într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe) pentru a se pronunța cu privire la cererile de azil posibile. Cu toate acestea, Curtea a considerat că autoritățile italiene trebuiau să fi efectuat o analiză individualizată a situației fiecărui reclamant pentru a stabili dacă într-adevăr Grecia avusese jurisdicție referitor la acest punct, mai degrabă decât să-i expulzeze pe toți. Nicio formă de returnare colectivă și nediferențiată nu poate fi justificată prin trimitere la sistemul Dublin, care trebuia aplicat, în toate cauzele, cu respectarea Convenției. În continuare, Curtea subliniază că au fost prezentate rapoarte concurente de către terții intervenienți sau obținute din surse internaționale, care descriau episoade de returnare nediferențiată în Grecia de către autoritățile de frontieră italiene din porturile la Marea Adriatică, privând astfel persoanele vizate de orice drepturi procedurale și materiale. Potrivit acestor surse, doar prin bunăvoința poliției de frontieră persoanele interceptate fără acte au fost puse în contact cu un interpret și cu funcționari care le puteau oferi informații minime privind procedurile legate de dreptul de azil. De cele mai multe ori acestea erau predate imediat căpitanilor de feriboturi pentru a fi înapoiate în Grecia. În lumina tuturor acestor elemente, Curtea a concluzionat că returnările imediate la care au fost supuși reclamanții reprezentau expulzări colective și nediferențiate cu încălcarea art. 4 din Protocolul nr. 4 (*ibid.*, pct. 214-225).

22. În *M.K. și alții împotriva Poloniei* reclamanții au formulat o pretenție întemeiată pe art. 3, susținând că se prezentaseră la punctele de control la frontieră și încercaseră să intre în statul pârât în mod legal folosind procedura cererii de azil care ar fi trebuit să fie la dispoziția acestora în temeiul dreptului intern. Deși au fost interogați individual de către poliștii de frontieră și au primit decizii individuale prin care li s-a refuzat intrarea în Polonia, Curtea a considerat că declarațiile lor privind intenția de a solicita azil au fost ignorate și că deciziile care le-au fost emise nu reflectau corespunzător motivele prezentate de reclamanți pentru a justifica teama lor de persecuție. În plus, reclamanților nu li s-a permis să consulte avocați și li s-a refuzat chiar accesul la avocații prezenți la punctul de control la frontieră. Curtea a concluzionat că deciziile de a refuza intrarea reclamanților în Polonia nu erau luate ținând seama de situațiile lor individuale și că făceau parte din politica mai amplă de a refuza să primească cererile de azil ale persoanelor care se prezintă la frontiera polono-belarusă și de a returna persoanele respective în Belarus (a se vedea, de asemenea, *D.A. și alții împotriva Poloniei*, 2021, ca și, cu privire la situația de la frontiera polono-ucraineană, *Sherov și alții împotriva Poloniei*, 2024).

23. În *S.S. și alții împotriva Ungariei*, 2023, reclamanții au sosit pe un aeroport internațional cu intenția de a intra pe teritoriul statului pârât cu documente falsificate, folosite pentru a călători acolo. În urma descoperirii naturii contrafăcute a documentelor de călătorie la controlul la frontieră și a arestării reclamanților, aceștia au solicitat azil. Fuseseră apoi îndepărtați în afara gardului de la frontiera dintre Ungaria și Serbia pe motiv că dreptul intern dispunea ca cererile de azil să fie depuse doar într-o zonă de tranzit între cele două țări. Curtea a considerat că reclamanților nu li s-a oferit posibilitatea efectivă de a-și prezenta argumentele împotriva expulzării în Serbia, o țară din care nu veniseră.

24. În *M.D. și alții împotriva Ungariei*, 2024, reclamanții, resortisanți afgani cărora le-au fost respinse cererile de azil în baza faptului că veniseră dintr-o țară terță sigură, au fost îndepărtați în respectiva țară terță (Serbia) fără o decizie validă, dat fiind că autoritățile din statul pârât au modificat decizia de

îndepărtare și au schimbat țara de destinație cu țara de origine a reclamantilor după ce țara terță a refuzat readmiterea lor.

25. În *Shahzad împotriva Ungariei*, 2021, reclamantul, împreună cu 11 alți cetățeni pakistanezi, au intrat în mod ilegal în Ungaria tăind o gaură în gardul de protecție la frontiera dintre Ungaria și Serbia. Fuseseră interceptați de poliștii unguri câteva ore mai târziu și îndepărtați în afara gardului de la frontieră, fără a fi supuși vreunei proceduri de identificare sau examinării situației lor de către autoritățile ungare, în pofida afirmației sale că dorea să solicite azil. Dat fiind că reclamantul nu avusese acces efectiv la un mijloc legal de intrare (a se vedea supra, pct. 12) și că lipsa unei decizii individuale de expulzare nu poate fi atribuită comportamentului propriu al reclamantului (a se vedea supra, pct. 10), Curtea a concluzionat că această îndepărtare a fost de natură colectivă și a încălcat art. 4 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

26. În *M.H. și alții împotriva Croației*, 2021, o familie afgană cu paisprezece membri a pretins că i-a fost negată posibilitatea de a solicita azil de către ofițerii de poliție croați și s-a dispus să se întoarcă în Serbia urmărind calea ferată. Nu existau probe materiale că reclamantii au intrat în Croația. Având în vedere relatarea specifică și consistentă a reclamantilor, precum și numărul mare de rapoarte ale diferitelor organisme privind returnările sumare ale persoanelor care au intrat în Croația în mod neautorizat, Curtea a constatat că există probe *prima facie* în favoarea versiunii reclamantilor asupra evenimentelor. Întrucât Guvernul nu a prezentat niciun argument care să infirme aceste probe *prima facie*, Curtea a considerat versiunea reclamantilor asupra evenimentelor ca fiind adevărată (pct. 268-274). Întrucât statul pârât nu a demonstrat că le oferise reclamantilor un acces real și efectiv la procedurile de intrare legală (a se vedea supra, pct. 12), expulzarea reclamantilor, fără o apreciere individuală a circumstanțelor lor, încălcase art. 4 din Protocolul nr. 4 (pct. 293-304).

27. În *J.A. și alții împotriva Italiei*, 2023, reclamantii, care nu intenționau să solicite azil în statul pârât, au fost îndepărtați cu încălcarea art. 4 din Protocolul nr. 4 după ce au fost reținuți timp de 10 zile într-un „centru de criză” pentru înregistrarea și identificarea migranților din momentul sosirii lor pe teritoriul statului pârât, întrucât deciziile de returnare și de îndepărtare nu au ținut seama de situațiile lor individuale (pct. 47 și 106-116).

28. În *Moustahi împotriva Franței*, 2020, nimic nu indica în speță că adultul neînrdit, cu care cei doi reclamantii minori fuseseră asociați în mod arbitrar, avea cunoștințe suficiente despre motivele care puteau fi invocate împotriva îndepărtării copiilor. În orice caz, nu exista nicio probă că i se adresase vreo întrebare despre copiii asociați cu el sau că el însuși ar fi ridicat problema din proprie inițiativă. Astfel, îndepărtarea celor doi copii de vârstă mică, pe care nu îi cunoștea un adult însoțitor sau nu erau asistați de unul, fusese hotărâtă și pusă în aplicare fără garanția examinării rezonabile și obiective a situației lor individuale. Prin urmare expulzarea trebuia considerată ca fiind colectivă.

IV. Exemple de măsuri care nu reprezintă expulzări colective

29. În *Sultani împotriva Franței*, 2007, Curtea a constatat că situația reclamantului a fost examinată individual. Avusese posibilitatea să prezinte argumentele împotriva expulzării sale și autoritățile interne luaseră în seamă nu numai contextul general din Afganistan, ci și afirmațiile reclamantului cu privire la situația sa personală și la riscurile la care susținea că ar fi expus dacă s-ar fi întors în țara de origine [*ibid.*, pct. 83, în care expulzarea reclamantului printr-un „zbor colectiv” spre Afganistan nu se efectuase datorită măsurii provizorii indicate de Curte pe baza art. 39 din Regulamentul Curții; *Ghulami împotriva Franței* (dec.), 2009, în care s-a urmat aceeași abordare cu privire la o expulzare efectuată spre Afganistan; a se vedea și, pentru inexistența expulzării colective, *Andric împotriva Suediei* (dec.), 1999; *Tahiri împotriva Suediei*, decizia Comisiei din 11 ianuarie 1995].

30. În cazul în care persoanele în cauză au beneficiat de o examinare individuală a situației lor personale, nu se va constata nicio încălcare, chiar dacă aceștia fuseseră duși împreună la sediul poliției, unii expulzați în grupuri, iar ordinele și scrisorile respective de expulzare erau formulate în termeni tip și, prin urmare, identici și nu se refereau în mod specific la deciziile anterioare privind procedura de azil (*M.A. împotriva Ciprului*, 2013, pct. 252-255, privind o persoană care pretindea că a fost supusă expulzării colective într-un grup de kurzi sirieni; a se compara cu circumstanțele din *Çonka împotriva Belgiei*, 2002, pct. 10). Simplul fapt că s-a comis o eroare cu privire la statutul unora dintre persoanele în cauză (în special reclamantul, întrucât ordinul de expulzare a fost emis în timp ce procedura de azil în cazul său era încă pendinte) nu poate fi considerat ca demonstrând că a avut loc o expulzare colectivă (*M.A. împotriva Ciprului*, 2013, pct. 134 și 254).

31. În *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), 2016, Curtea a clarificat faptul că art. 4 din Protocolul nr. 4 nu garantează dreptul la un interviu individual în toate împrejurările; cerințele acestei dispoziții pot fi îndeplinite în cazul în care fiecare străin are posibilitatea reală și efectivă de a prezenta argumente împotriva expulzării sale și aceste argumente sunt examinate în mod corespunzător de către autoritățile statului pârât (*ibid.*, pct. 248). Reclamanții au fost în două ocazii supuși identificării, cetățenia le fusese stabilită și au avut tot timpul posibilitatea reală și efectivă de a prezenta argumente împotriva expulzării lor dacă doreau să procedeze astfel. Deși deciziile de returnare fuseseră redactate în termeni comparabili - diferă doar în privința datelor personale ale fiecărui migrant - și în ciuda faptului că un număr mare de migranți din aceeași țară (Tunisia) a fost expulzat la momentul relevant, Curtea a constatat că natura relativ simplă și standardizată a deciziilor ar putea fi explicată de faptul că reclamanții nu aveau documente valide de călătorie și că nu pretinseseră nici că se temeau de rele tratamente în cazul returnării sau că existau alte impedimente legale în calea expulzării. Prin urmare, era de la sine înțeles faptul că aceste decizii să fie relativ simple și standardizate. În circumstanțele speciale ale cauzei, rezultă că îndepărtarea virtual simultană a celor trei reclamanți nu ducea la concluzia că expulzarea lor era colectivă (*ibid.*, pct. 249-254). Curtea a ajuns la o concluzie similară în *Asady și alții împotriva Slovaciei*, 2020 (cu privire la expulzarea reclamanților în Ucraina de către poliția de frontieră slovacă, pe baza deciziilor standard de expulzare după scurte interviuri cu întrebări standardizate în prezența unui interpret în secția de poliție, pct. 63-71) și în *M.A. și alții împotriva Letoniei* (dec.), 2022, privind îndepărtarea reclamanților de la punctul de trecere a frontierei Indra în Belarus, pct. 69-71, concluzionând în ambele cauze că reclamanții au avut posibilitatea suficientă pentru a-și susține argumentele împotriva expulzării și ca situația lor individuală să fie examinată.

32. În *Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 70-72 și în *Berdzenishvili și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 81-82, în absența oricărui ordin de expulzare al unei instanțe sau al altei autorități împotriva reclamanților, Curtea nu putea concluziona că au fost supuși unei „măsurii de constrângere a străinilor, ca grup, să părăsească o țară”. Acest lucru este adevărat chiar dacă o practică administrativă în vigoare la momentul relevant făcuse ca reclamanții din ambele cauze să se teamă de arestare, detenție și expulzare, prin urmare fiind de înțeles că aceștia ar putea părăsi țara în anticiparea ordinului de expulzare. Cu toate acestea, deși poate conține elemente care să constrângă la plecare, situația în sine a reclamanților nu poate fi egală cu o decizie de expulzare sau cu altă măsură coercitivă oficială. Curtea a constatat neîncălcarea art. 4 din Protocolul nr. 4 în circumstanțele date.

33. În *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, reclamanții erau doi migranți în Maroc care, împreună cu un grup de mai mulți alți migranți sub-sahariani, au încercat intrarea în Spania trecând peste gardurile care înconjoară orașul Melilla, o enclavă spaniolă pe coasta nord-africană. De îndată ce au trecut gardul, au fost reținuți de membri ai *Guardia Civil*, care i-au dus înapoi de cealaltă parte a frontierei, fără nicio procedură de identificare sau ocazie de a-și explica situația personală. Curtea, aplicând un criteriu cu două nivele, a constatat, în primul rând, că dreptul spaniol acorda reclamanților mai multe mijloace posibile de a cere admiterea pe teritoriul național, mai cu seamă la punctul de trecere a frontierei de la Beni Enzar. Nu a ajuns, în al doilea rând, la convingerea că reclamanții aveau motivele necesare de a nu folosi punctul de trecere a frontierei în vederea prezentării într-un mod adecvat și legal a motivelor împotriva expulzării lor. Absența deciziilor individuale de expulzare fusese,

astfel, consecința comportamentului însuși al reclamantilor, mai cu seamă neutilizarea de către aceștia a procedurilor oficiale de intrare, ceea ce este în sine suficient pentru a concluziona că nu a existat o încălcare a art. 4 din Protocolul nr. 4. Astfel, Curtea concluzionează că statele pot să refuze intrarea pe teritoriul lor a străinilor, inclusiv a potențialilor solicitanți de azil, care nu au reușit, neavând motive convingătoare, să respecte aranjamentele adecvate de asigurare a dreptului de a solicita protecția în temeiul Convenției, prin încercarea de a traversa frontiera într-un loc diferit, mai ales profitând de numărul lor mare și utilizând forța în contextul unei operații planificate în prealabil. În același timp, Curtea a subliniat că, în speță, constatarea nu pune la îndoială obligația și necesitatea ca statele contractante să-și protejeze frontierele într-un mod care respectă garanțiile Convenției și, în special, obligația *nereturnării* (*ibid.*, pct. 206-232). Curtea a ajuns la o concluzie similară – și anume că statul pârât a asigurat un acces real și efectiv la procedurile de intrare legală și că reclamantii nu aveau motive convingătoare pentru ne folosirea acelor proceduri – în *A.A. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2022 (pct. 116-123).

V. Cu privire la relația cu art. 13 din Convenție

34. Noțiunea de cale de atac efectivă în temeiul art. 13 din Convenție cere ca respectiva cale de atac să poată preveni aplicarea unor măsuri contrare Convenției și care au efecte potențial ireversibile. Curtea a constatat încălcări ale art. 13, coroborat cu art. 4 din Protocolul nr. 4, în cauzele în care reclamantii, care aveau cel puțin o plângere întemeiată pe art. 2 sau art. 3 cu privire la riscurile la care erau supuși ulterior îndepărtării, fuseseră împiedicați efectiv să solicite azil și nu avuseseră acces la o cale de atac cu efect suspensiv automat [a se vedea *M.K. și alții împotriva Poloniei*, 2020, pct. 212-220; *D.A. și alții împotriva Poloniei*, 2021, pct. 89-90; *Hirsi Jamaa împotriva Italiei* (MC), 2012, pct. 201-207; *Sharifi și alții împotriva Italiei și a Greciei*, 2014, pct. 240-243]. În schimb, lipsa efectului suspensiv al unei decizii de îndepărtare nu constituie, în sine, o încălcare a art. 13 coroborat cu art. 4 din Protocolul nr. 4, atunci când un reclamant nu pretinde că există un risc real de încălcare a drepturilor garantate la art. 2 sau art. 3 în țara de destinație [*Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), 2016, pct. 281]. Într-o asemenea situație, Convenția nu impune statului o obligație absolută de a garanta o cale de atac suspensivă automat, dar cere ca persoana vizată să aibă posibilitatea efectivă de a contesta decizia de expulzare prin examinarea suficient de amănunțită a plângerilor sale de către un for național independent și imparțial (*ibid.*, pct. 279; *Moustahi împotriva Franței*, 2020, pct. 156-164).

35. Atunci când străinii aleg să nu folosească procedurile legale care există pentru a intra legal pe teritoriul unui stat contractant, lipsa unei proceduri individualizate pentru îndepărtarea lor fiind consecința comportamentului însuși al reclamantilor în încercarea de a beneficia de o intrare neautorizată, statul respectiv nu poate fi considerat răspunzător pentru că nu a asigurat o cale de atac în raport cu aceeași îndepărtare [*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), 2020, pct. 241-243]. Dimpotrivă, atunci când un reclamant nu avusese acces efectiv la procedura examinării situației sale personale din cauza accesului limitat în zonele de tranzit (respectiv modalitățile de intrare legală), lipsa unei căi de atac pentru a se plânge de expulzare încalcă art. 13 coroborat cu art. 4 din Protocolul nr. 4 (*Shahzad împotriva Ungariei*, 2021, pct. 75-79).

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în prezentul ghid face trimitere la hotărâri sau decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive, în sensul art. 44 din Convenție, la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*) în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei Camere devine definitivă a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiteră cauzei în fața Marii Camere; sau b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiteră cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimiteră formulată potrivit art. 43”. În cazurile în care Colegiul Marii Camere acceptă cererea de retrimiteră, hotărârea Camerei nu devine definitivă și nu produce așadar niciun efect juridic; hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră este cea care rămâne definitivă.

Hiperlinkurile cauzelor citate în versiunea electronică a ghidului direcționează spre baza de date HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența) și la jurisprudența Comisiei (decizii și rapoarte), precum și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri ale unor cauze importante în peste treizeci de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți. Toate versiunile lingvistice disponibile pentru cauzele citate pot fi consultate accesând rubrica „Versiuni lingvistice” din baza de date [HUDOC](#), care apare după ce faceți clic pe hiperlinkul cauzei.

—A—

A.A. și alții împotriva Macedoniei de Nord, nr. 55798/16 și alte 4 cereri, 5 aprilie 2022

Alibaks și alții împotriva Țărilor de Jos, nr. 14209/88, decizia Comisiei din 16 decembrie 1988, Decizii și rapoarte 59

Andric împotriva Suediei (dec.), nr. 45917/99, 23 februarie 1999

Asady și alții împotriva Slovaciei, nr. 24917/15, 24 martie 2020

—B—

Becker împotriva Danemarcei, nr. 7011/75, decizia Comisiei din 3 octombrie 1975, Decizii și rapoarte 4

Berdzenishvili și alții împotriva Rusiei, nr. 14594/07 și alte 6, 20 decembrie 2016

Berisha și Haljiti împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (dec.), nr. 18670/03, CEDO 2005-VIII (extrase)

—C—

Čonka împotriva Belgiei, nr. 51564/99, CEDO 2002-I

—D—

D.A. și alții împotriva Poloniei, nr. 51246/17, 8 iulie 2021

Dritsas și alții împotriva Italiei (dec), nr. 2344/02, 1 februarie 2011

— G —

Georgia împotriva Rusiei (I) (MC), nr. 13255/07, CEDO 2014 (extrase)

Ghulami împotriva Franței (dec.), nr. 45302/05, 7 aprilie 2009

— H —

Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei (MC), nr. 27765/09, CEDO 2012

—J—

J.A. și alții împotriva Italiei, nr. 21329/18, 30 martie 2023

—K—

K.G. împotriva Germaniei, nr. 7704/76, decizia Comisiei din 1 martie 1977

Khlaifia și alții împotriva Italiei (MC), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016

— M —

M.A. împotriva Ciprului, nr. 41872/10, CEDO 2013 (extrase)

M.A. și alții împotriva Letoniei (dec.), nr. 25564/18, 29 martie 2022

M.A. și Z.R. împotriva Ciprului, nr. 39090/20, 8 octombrie 2024

M.D. și alții împotriva Ungariei, nr. 60778/19, 19 septembrie 2024

M.H. și alții împotriva Croației, nr. 15670/18 și 43115/18, 18 noiembrie 2021

M.K. și alții împotriva Poloniei, nr. 40503/17 și alte 2, 23 iulie 2020

Moustahi împotriva Franței, nr. 9347/14, 25 iunie 2020

—N—

N.D. și N.T. împotriva Spaniei (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020

—O—

O. și alții împotriva Luxemburgului, nr. 7757/77, decizia Comisiei din 3 martie 1978

— S —

S.S. și alții împotriva Ungariei, nr. 56417/19 și 44245/20, 12 octombrie 2023

Shahzad împotriva Ungariei, nr. 12625/17, 8 iulie 2021

Sharifi și alții împotriva Italiei și Greciei, nr. 16643/09, 21 octombrie 2014

Sherov și alții împotriva Poloniei, nr. 54029/17 și alte 3, 4 aprilie 2024

Shioshvili și alții împotriva Rusiei, nr. 19356/07, 20 decembrie 2016

Sultani împotriva Franței, nr. 45223/05, CEDO 2007-IV (extrase)

— T —

Tahiri împotriva Suedia, nr. 25129/94, decizia Comisiei din 11 ianuarie 1995